

Nr 22.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändring av bestämmelserna för kapital- och räntebetalning å vissa ackordslån; given Stockholms slott den 8 januari 1937.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Axel Pehrsson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 januari 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON, WESTMAN, WIGFORSS, LEVINSON, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson, anför:

För utlämnande av ackordslån och stödlån åt jordbrukare har riksdagen såsom extra reservationsanslag anvisat för budgetåret 1932/1933 15,000,000 kronor, för budgetåret 1933/1934 10,000,000 kronor samt för budgetåret 1934/1935 8,000,000 kronor. Bestämmelser rörande anslagens användning återfinnas i kungörelserna nr 366/1932, 135/1933 och 54/1934. För behandlingen av frågor rörande ackordslån och stödlån har av Kungl. Maj:t tillsatts en för riket gemensam centralnämnd samt för varje hushållningssällskaps område en lånenämnd.

I proposition nr 187 till 1935 års riksdag framlade Kungl. Maj:t vissa förslag till fortsatta åtgärder för reglering av jordbrukets skuldförhållanden.

Enligt ifrågavarande förslag skulle utlämnandet av stödlån upphöra med utgången av budgetåret 1934/1935. Däremot skulle ackordslåneverksamheten tillsvidare fortgå efter i stort sett samma plan som förut men utvidgas dels genom höjning av lånens maximibelopp, dels ock genom att lån finge beviljas icke blott för genomförande av ackord utan även för förekommande av exekutiv försäljning av gäldenärens fastighet eller hans för jordbruket nödiga inventarier ävensom — i samband med lån för något av nu angivna ändamål — för anskaffande av yttre inventarier till gäldenärens jordbruk eller reparation av till hans fastighet hörande ekonomibyggnader. Sedan riksdagen bifallit detta förslag och för lånetilldelningen under budgetåret 1935/1936 anvisat ett reservationsanslag av 1,900,000 kronor, utfärdades den 7 juni 1935 kungörelse (nr 277) om lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m., vilken kungörelse, som trätt i kraft den 1 juli 1935, gäller med däri genom kungörelsen nr 102/1936 vidtagna ändringar till och med den 30 juni 1937. I brev till statskontoret den 7 juni 1935 föreskrev Kungl. Maj:t, att av den vid utgången av budgetåret 1934/1935 förefintliga behållningen å tidigare till ackordslån och stödlån åt jordbrukare anvisade anslag ett belopp av 700,000 kronor skulle överföras till anslaget för budgetåret 1935/1936. För budgetåret 1936/1937 har riksdagen för lånetilldelning ytterligare anvisat ett reservationsanslag av 1,900,000 kronor.

Bestämmelserna om återbetalning av ackordslån äro likalydande i 1932, 1933 och 1934 års lånekungörelser med det undantag, att tiden för amorteringsskyldighetens inträde bestämts till 1939 respektive 1940 och 1941. Bestämmelserna återfinnas i respektive författningars 5 §, som är av följande innehåll:

Ackordslån skall återbetalas med en femtedel om året med början år 1939 (respektive 1940 och 1941). Å ackordslån erlägges under de två första åren icke någon ränta. Därefter gäldas ränta efter fem procent om året å halva lånebeloppet och, sedan amorteringsskyldighet inträtt, å lånet i dess helhet.

I 17 § av vederbörande kungörelser lämnas bestämmelser om skyldighet att gälda ränta för det fall, att lån uppsäges, ändå att ränta eljest icke skolat utgå.

I 1935 års kungörelse stadgas om återbetalning av lån i 10 § följande:

Lån är räntefritt under de två första åren. Därefter gäldas ränta efter fyra procent om året. Från och med femte kalenderåret näst efter det, under vilket lånet utlämnats, skall å lånet årligen erläggas amortering, som jämte ränta å oguldet lånebelopp utgöres genom en varje år lika stor annuitet, så beräknad, att lånet är återbetalt femton år efter amorteringens början.

I skrivelse den 2 november 1936 har *centralnämnden för ackordslåneärenden m. m.* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte underställa riksdagen frågan om sådan ändring av bestämmelserna om återbetalning av de jämlikt 1932, 1933 och 1934 års kungörelser beviljade ackordslånen, att de bestämmelser, vilka finnas meddelade i kungörelsen den 7 juni 1935 (nr 277), skulle under vissa

villkor tillämpas även å ackordslån, som utlämnats enligt nyss nämnda tidigare kungörelser. Över framställningen hava efter remiss yttranden avgivits av lantbruksstyrelsen och statskontoret.

Centralnämnden har efter redogörelse för förarbetena till de olika kungörelserna anfört i huvudsak följande.

De i 1932—1934 års lånekungörelser, å ena, samt 1935 års nu gällande kungörelse, å andra sidan, förekommande bestämmelserna om återbetalning vore av ganska olika innebörd. De äldre bestämmelserna vore så till vida för låntagaren fördelaktigare som återbetalningen började först efter sju år, under det enligt 1935 års kungörelse allenast fem år vore amorteringsfria. Men de äldre kungörelserna inskränkte amorteringstiden till *fem* år och föreskrev lika årlig kapitalavbetalning, vilket om hänsyn toges därtill, att räntebördan vore tyngst innan någon amortering skett, hade till följd, att utgiften för ränta och amortering under de första amorteringsåren — och alldeles särskilt det första — torde bliva mycket betungande. 1935 års kungörelse åter medgåve en amorteringstid av *femton* år med varje år lika stor annuitet omfattande såväl amortering som ränta å oguldet lånebelopp, vilket medförde, att utgiften för ränta och amortering under vart och ett av dessa femton år (med undantag för det sista) bleve lika. Uppenbarligen vore dessa bestämmelser för låntagaren vida fördelaktigare.

Det vore icke ägnat att förvåna, att av personer, som erhållit ackordslån enligt 1932—1934 års kungörelser, ofta uttalats bekymmer för den kommande amorteringen. Åtskilliga lånenämnder hade också i yttranden till centralnämnden ifrågasatt ändringar av lånebestämmelserna. En framtida omprövning av dessa förutsattes i själva verket av statsmakterna, när år 1932 beslut fattades om införande av ackordslån.

Centralnämnden funne det vara otvivelaktigt, att återbetalningsbestämmelserna i 1932—1934 års kungörelser vore för hårda och befarade, att om de icke ändrades, så stora svårigheter skulle uppstå för flertalet låntagare, att det ändamål, som med ackordslånen avsetts, till avsevärd del skulle förfelas. Centralnämnden tvekade alltså icke att föreslå en väsentlig uppmjukning av bestämmelserna i fråga, medförande lindrigare villkor för låntagarna.

Vad anginge de bestämmelser, som borde givas, föresloge centralnämnden, att villkoren för återbetalning av 1932—1934 års ackordslån gjordes lika med dem som gällde enligt 1935 års kungörelse, vilka centralnämnden ansåge vara lämpligt avpassade, dock att amorteringen skulle börja först under de i kungörelserna angivna åren, respektive 1939, 1940 och 1941. Visserligen komme härigenom låntagare enligt 1932—1934 års kungörelser att erhålla något fördelaktigare villkor än de, som senare erhållit lån, men dels vore det otvivelaktigt en praktisk fördel att återbetalningsvillkoren från den tidpunkt, då amorteringsskyldighet inträtt, vore, såvitt möjligt, lika för alla låntagare, dels torde det icke böra ifrågakomma att för 1932—1934 års låntagare föreskriva tidigare början av amorteringarna än ursprungligen bestämts.

Ränta erlades av 1932—1934 års låntagare intill dess amorteringsskyldighet inträtt efter 5 procent men allenast å halva lånebeloppet, d. v. s. med 2.5 procent å lånet i dess helhet, under det de, som senare erhållit lån, hade att erlägga 4 procent å hela lånet. Sedan amorteringsskyldighet inträtt, skulle 1932—1934 års låntagare betala 5 procent å hela lånet. I båda fallen gällde 2 års räntefrihet. Skäl syntes föreligga för att nedsätta räntan för 1932—1934 års låntagare till 4 procent. Men i så fall borde rimligtvis låntagaren för den tid, som återstode, avslå från förmånen att till dess amorte-

ringsskyldighet inträtt hava halva lånet räntefritt. Centralnämnden föreslog, att föreskrift i sådan riktning gåves.

Därest ändrade bestämmelser av angivet innehåll funnes böra utfärdas, torde dessa icke lämpligen böra givas formen av en generell ändring i lånevillkoren, ty om Kungl. Maj:t och kronan i egenskap av borgenär skulle väsentligen förlänga återbetalningstiden för ackordslånen, skulle personer, som tecknat borgen för dylika lån, till äventyrs kunna göra gällande, att deras betalningsansvar på grund därav bortfallit. Bestämmelserna borde bl. a. därför innefatta, att länsstyrelsen, på framställning av vederbörande låntagare, hade att medgiva sådan förändring av för lånen gällande ränte- och återbetalningsvillkor, som förut angivits, under förutsättning att låntagaren utfärdade ny revers med enahanda säkerhet som den nuvarande eller säkerhet, som prövades därmed minst likvärdig, och att eventuella borgensmän skriftligen lämnade medgivande.

De föreslagna ändrade bestämmelserna torde böra meddelas snarast möjligt. Visserligen inträdde amorteringsskyldighet för ackordslånetagare första gången icke förrän år 1939, varför det ur denna synpunkt möjligen kunde anstå med ändringens genomförande. Då emellertid ändringen enligt centralnämndens förslag avsåge jämväl ränteberäkningen syntes densamma icke böra uppskjutas. Härför talade även åtskilliga skäl av psykologisk art. Sålunda borde den känsla av ekonomisk osäkerhet, som hos många av låntagarna torde förefinnas så länge de stode inför en amorteringsskyldighet, som de befardade att ej kunna fullgöra, icke lämnas obeaktad. Det vore ej otänkbart, att denna känsla hindrade företagandet av förbättringar i jordbruksdriften, som vore önskvärda och som, därest amorteringsbördan vore fördelad på längre tid, törhända kunde synas möjliga att genomföra. Uteslutet vore ej heller, att en jordbrukare, som misströstade om att kunna fullgöra amorteringen, realiserade sina tillgångar och upphörde med jordbruket.

Lantbruksstyrelsen har förklarat sig i huvudsak intet hava att erinra mot centralnämndens förslag.

Statskontoret har anfört, att då de strängare bestämmelserna tillkommit under en tid, då jordbruket befunnit sig i ett synnerligen bekymmersamt ekonomiskt läge, under det att de mildare bestämmelserna meddelats, då detta läge högst avsevärt förbättrats, syntes vissa skäl tala för ett tillmötesgående av den gjorda framställningen. På grund härav och med hänsyn till vad centralnämnden anfört i ärendet ville statskontoret icke göra annan erinran beträffande de av nämnden framförda förslagen, än att ämbetsverket ansåge sig böra ifrågasätta, huruvida icke för de innehavare av ackordslån enligt 1932, 1933 och 1934 års kungörelser, som önskade få de föreslagna ändrade kapital- och ränteinbetalningsbestämmelserna tillämpade på sina lån, borde fastställas en viss tid, inom vilken ansökan härom skulle ingivas.

*Departements-
chefen.*

Den avsevärda skillnaden mellan amorteringsvillkoren för ackordslån enligt 1932, 1933 och 1934 års kungörelser samt ackordslån enligt 1935 års kungörelse synes motivera en omprövning av för ifrågavarande lån gällande villkor. Även med hänsyn tagen därtill att lån enligt 1935 års kungörelse äro amorteringsfria i allenast fem år, under det att den amorteringsfria tiden enligt de tidigare kungörelserna utgör sju år, torde de i 1935 års kungörelse stadgade villkoren vara betydligt fördelaktigare för låntagaren. I det

ena fallet är amorteringstiden femton år med varje år lika stor annuitet, omfattande såväl ränta som amortering, i det andra fallet fem år med lika årlig kapitalavbetalning, oavsett räntebördan.

Jag delar centralnämndens uppfattning, att återbetalningsbestämmelserna i 1932—1934 års kungörelser torde vara för hårda i jämförelse med motsvarande bestämmelser i 1935 års kungörelse, och finner det befogat, att återbetalningsvillkoren göras, såvitt möjligt, lika för alla dessa låntagare från den tidpunkt, då amorteringsskyldighet inträder.

Ackordslånen äro i båda fallen räntefria de två första åren. Därefter erlägges av 1932—1934 års låntagare ränta efter fem procent, dock endast å halva lånebeloppet, intill dess amorteringsskyldighet inträder. De som erhållit lån enligt 1935 års kungörelse erlägga fyra procent ränta å hela lånet efter de två första räntefria åren. Centralnämnden har funnit skäl föreligga att även nedsätta räntan för 1932—1934 års låntagare till fyra procent, varvid låntagare för den tid, som återstode innan amorteringsskyldighet inträdde, borde få avstå från nu gällande räntefrihet för halva lånet.

Därest bestämmelserna ändrades i enlighet med centralnämndens förslag beträffande såväl amorteringstid som ränta, med möjlighet för 1932—1934 års låntagare att efter därom gjord framställning erhålla ändring i lånebestämmelserna, skulle emellertid räntevillkoren för 1932—1934 års lån kunna bli ej obetydligt lindrigare än för de senare lämnade lånen, nämligen om vederbörande låntagare ej begär förändring av lånevillkoren förrän den amorteringsfria delen av lånetiden utgått. En låntagare enligt de tidigare kungörelserna skulle på så sätt under de fem första åren efter den räntefria tiden hava att erlägga fem procent ränta å halva lånebeloppet, motsvarande två och en halv procent å hela beloppet, och därefter fyra procent, under det att låntagare enligt 1935 års kungörelse har att erlägga fyra procent ränta under hela räntebetalningstiden.

Då skäl icke synes föreligga att bereda den ena av dessa båda kategorier låntagare lindrigare villkor än den andra, torde i överensstämmelse med den av statskontoret ifrågasatta ändringen av centralnämndens förslag viss tid böra fastställas, inom vilken ansökan om ändring av bestämmelserna för kapital- och ränteinbetalning skall vara ingiven av innehavare av ackordslån enligt 1932, 1933 och 1934 års kungörelser för att bli föremål för prövning. Härigenom skulle i det stora flertalet fall ungefärlig överensstämmelse i fråga om räntevillkoren mellan de båda lånetyperna kunna åvägabringas. Kungl. Maj:t torde dock böra äga befogenhet att i ömmande fall medgiva undantag från denna tidsbestämmelse och därvid fastställa de särskilda villkor, som kunna finnas erforderliga.

I likhet med centralnämnden anser jag, att någon generell ändring av lånevillkoren icke bör ifrågakomma, utan att avgörandet i varje särskilt fall bör bero på framställning av vederbörande låntagare. Härvid bör av låntagaren fordras ny revers med enahanda säkerhet som den nuvarande eller säkerhet, som prövas därmed minst likvärdig, varvid i förekommande fall bör tillses, att eventuella borgensmäns medgivande till ändring av lånevillkoren i veder-

börlig ordning inhämtats. De nya bestämmelserna, som det torde ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda, därest riksdagen lämnar sitt samtycke till förevarande förslag, synas böra göras tillämpliga redan från den 1 juli 1937. Då de ändrade villkoren torde böra bringas till låntagarnas kännedom genom centralnämndens och lånenämndernas försorg, synes den tidpunkt, vid vilken ansökan om ändring senast skall vara ingiven, kunna fastställas till den 1 januari 1938.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta,

att bestämmelserna för kapital- och ränteinbetalning å ackordslån enligt kungörelserna nr 366/1932, 135/1933 och 54/1934 må ändras i överensstämmelse med vad jag i det föregående tillstyrkt.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sven Ros.